

1.08 Objavljen znanstveni prispevek na konferenci
1.08 Published Scientific Conference Contribution

Luana MALEC*

ALBUM SLOVENIJE: OSEBNI SPOMINI 20. STOLETJA

Izvleček:

Avtorica prikazuje razvoj inovativnega modula za prispevke uporabnikov na spletnem portalu Kamra. »Album Slovenije: osebni spomini 20. stoletja« je zbirka, snovana v okviru domoznanskega portala Kamra, vendar ločeno od ostale zbirke ustanov, ki hranijo kulturno dediščino skladno s pravili stroke. Z novim vmesnikom za samostojno dodajanje vsebin omogoča uporabnikom kreativno sodelovanje v kulturnem in socialnem dogajanju lokalnih skupnosti. Njen osnovni namen je oživeti osebne slike prejšnjega stoletja s kulturnega, političnega in gospodarskega vidika, zajeti arhitekturne, kulturne, socialne in umetniške značilnosti tedanjih mest. Album je obenem izjemna priložnost za pridobivanje novih uporabnikov in zagovornikov knjižnic. V prispevku so, poleg nove zbirke in vmesnika, predstavljeni tudi načini pridobivanja novih vsebin in poudarjene specifike, ki jih je bilo potrebno ob načrtovanju takega modula upoštevati.

Ključne besede:

Kamra, Album Slovenije: osebni spomini 20. stoletja, prispevki uporabnikov, zgodovina vsakdanjega življenja, mikrozagodovina

Abstract:

Album of Slovenia: Personal Memories of the 20th century

The author shows the development of an innovative module for the contributions of users with a new interface that allows independent adding content to the web portal Kamra. »Album of Slovenia: Personal Memories of the 20th century« is a collection, designed under the current homeland portal Kamra, but apart from the collections of institutions that keep the cultural heritage in accordance with the rules of the profession. The new interface allows users to participate in cultural and social events of local communities in a creative and independent way. The primary purpose of the collection is to revive the images of the last century with the cultural, political and economic point of view and to include architectural, cultural, social and artistic characteristics of the towns in that period. The album is also an excellent opportunity to popularize, attract new users and supporters of public libraries. Besides the new collection and the new interface this article also presents the ways of acquiring new content and the highlighted specifics that were necessary to take into account when designing such module.

Key words:

Kamra, Album of Slovenia: Personal Memories of the 20th century, User Generated Content, everyday history, microhistory

* Luana Malec, samostojna bibliotekarka, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, Trg Brolo 1, 6000 Koper, Slovenija, kontakt: luana.malec@kp.sik.si.

1 UVOD

Ljudi so od nekdaj zanimala podoba domačega okolja: kakšen je bil kraj, v katerem živimo, kako so nekdaj izgledale njegove ulice in trgi, kdo je prebival v njih, kako so ti ljudje živeli ipd. (Videc, 2013). Zanimanje Slovencev za zgodovino domačega kraja dokazujejo živahne izmenjave fotografij in starih razglednic na družbenih omrežjih, porast domoznanskih spletnih strani posameznih entuziastov (npr. <http://stareslike.cerknica.org>), potrdila pa ga je tudi Javnomenjska telefonska raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic (2011), v kateri so anketiranci med temeljnimi prihodnjimi usmeritvami slovenskih splošnih knjižnic izrazili tudi željo po izboljšanju ponudbe informacij o zgodovini domačega kraja. Družbena omrežja in spletne strani predanih zanesenjakov težko zagotavljajo trajnost objavljenih vsebin, pogosto je vprašljiva njihova kakovost. Trajnostni in kakovostni manko lahko uspešno zapolnijo kulturne inštitucije, ki se ukvarjajo z domoznanstvom (Videc, 2013). Tudi 16. člen Zakona o knjižničarstvu (2001) nalaga slovenskim splošnim knjižnicam zbiranje in posredovanje domoznanskih informacij o domačem kraju.

Spletnih predstavitev domoznanskih vsebin je veliko, med najuspešnejšimi je zagotovo domoznanski spletni portal Kamra. Njegova posebnost je pripovedovanje zgodb, ki digitalizirane lokalne vsebine dopolnjuje s časovno in prostorsko dimenzijo ter opisuje njihov kontekst (Videc, 2013). Kamra združuje vsebine s področja domoznanstva v knjižnicah in drugih kulturnih ustanovah. Regijsko zasnovan portal urejajo uredniki iz območnih knjižnic skupaj z aktivnimi partnerji, zlasti iz arhivov in muzejev. S partnerskim sodelovanjem institucij se različne domoznanske informacije prelivajo na eno mesto, v Kamro, kreirane pa so v tistih institucijah, ki so za posamezna področja najbolj kompetentne (Karun, 2005). Danes svoje vsebine v Kamro prispeva 162 organizacij. Od marca 2010 so te vsebine dostopne tudi v Evropi, Evropski digitalni knjižnici.

Ob vzpostavitvi portala Kamra leta 2008 so bile upoštevane vse do tedaj znane razvojne smernice, tako glede vsebinskega koncepta povezovanja vsebin v zgodbe kot razvojnega okolja HGI framework (Kamra - domoznanski regijski portal, 2011). Portal Kamra je tudi vnaprej zastavljen razvojno; sproti se prilagaja spremembam na področju tehnologije in strokovnega znanja na področju predstavitve digitalnih vsebin.

Z vzpostavitvijo Albuma Slovenije je bil v letu 2013, skladno s filozofijo spleta 2.0, portalu Kamra dodan nov virtualni prostor, v katerem obiskovalci ne le najdejo zgodbe, ki jih zanimajo, temveč imajo tudi možnost aktivnega sooblikovanja njenih vsebin.

2 TEHNOLOŠKE IN TEORETIČNE PODLAGE VZPOSTAVITVE DIGITALNE ZBIRKE »ALBUM SLOVENIJE: OSEBNI SPOMINI 20. STOLETJA«

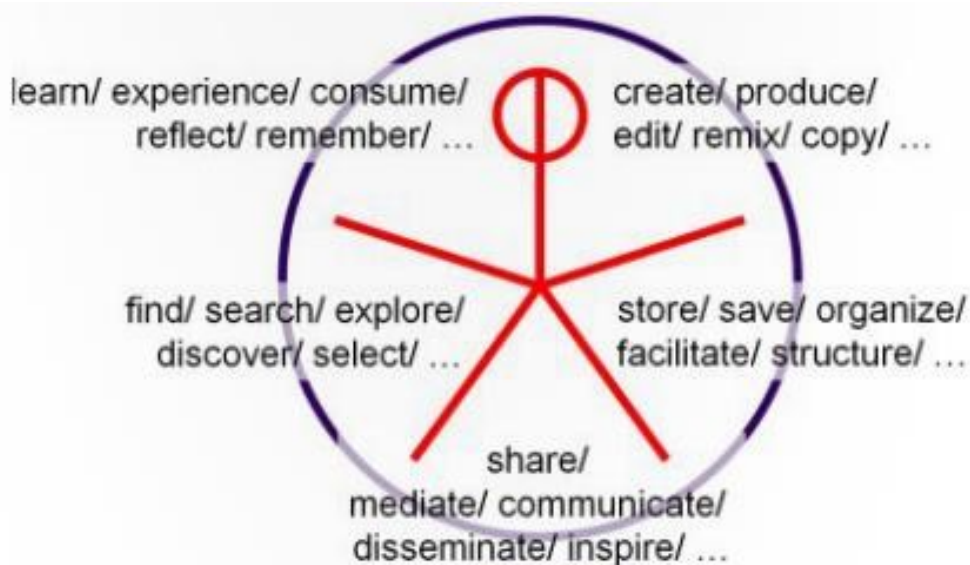
2.1 Splet 2.0 - uporabniško generirane vsebine in izkoriščanje znanja množic

Inovativne tehnologije spleta 2.0 ponujajo arhivom, knjižnicam in muzejem nove priložnosti upravljanja in organiziranja dejavnosti in struktur, predvsem pa jim omogočajo vzpostavljanje novih oblik komuniciranja in interakcij z uporabniki in širšo javnostjo (Bonacassa, 2011). Sodoben uporabnik spleta je vse bolj t. i. »prosumer«¹,

¹ Prosumer je angleška skovanka besed *producer* in *consumer*.

hibrid proizvajalca oz. ustvarjalca in uporabnika hkrati. Tak uporabnik spletne kulturne dobrine ne le uporablja, ampak jih tudi ustvarja, ponovno uporablja, jim dodaja nove pomene in iz njih poustvarja nove oblike. Te dejavnosti omogočajo pripadnost družbenim skupinam, oblikovanje skupne identitete in širitev komunikacijskega obzorja uporabnika ne le s knjižnico, ampak tudi z drugimi uporabniki, ki na enak način sodelujejo pri soustvarjanju kulturnih vsebin.

Po Björnebornovem modelu informacijskega vedenja (slika 1) se lahko uporabniki soočajo z vsebinami knjižnic na pet načinov: jih ustvarjajo (create), shranjujejo (store), delijo (share), iščejo (find) in iz njih črpajo znanja, se učijo (learn).

*Slika 1: Björnebornov »Življenjski krog«
informacijskega vedenja uporabnikov participativnih knjižnic*

Medtem ko so bile aktivnosti uporabnikov v tradicionalnih stikih s kulturnimi ustanovami omejene na zadnji dve področji, jim danes participativne knjižnice omogočajo aktivno sodelovanje na vseh petih področjih. Aktivnosti, ki jih uporabniki lahko ob tem izvajajo, so mnogotere in se spreminjajo; stopnja participacije uporabnikov je odvisna od svobode, raznolikih aktivnosti in kulturnih interakcij, ki jih institucija aktivno nudi (npr. sodelovanje v wikiju, blogu, na socialnih omrežjih, v virtualnih platformah, ustvarjanju in/ali izmenjavi kulturnih vsebin na skupnih platformah itd.) (Björneborn, 2010).

Album Slovenije se med mnogoterimi dejavniki spleta 2.0 naslanja predvsem na sledeče²:

- Uporabniško ustvarjeno vsebino (angl. User Generated Content) v obliki teksta, slike, zvoka ali videa kreirajo uporabniki z namenom objave na spletnih straneh ali družbenih omrežjih.

Uporabniško ustvarjena vsebina mora odražati vsaj določeno mero ustvarjalnosti, ustvariti jo morajo navadni uporabniki (zunaj poklicnih krogov), ne sme obsegati trženjsko orientiranih sporočil ter sporočil, izmenjanih z elektronsko pošto.

- Izkoriščanje znanja množic je koncept, ki sloni na hipotezi, da kolektivna prizadevanja in aktivnosti pod določenimi pogoji pogosto prinašajo boljše rešitve, kot bi jih lahko zagotovil katerikoli uporabnik sam. Takšno sodelovanje in doseganje soglasij predstavlja izhodišče za nove pristope civilne družbe, vladnih organizacij in podjetij. V ta koncept sodi vpreganje množic na spletu (angl. Crowdsourcing), uveljavljeno v zadnjih letih tako v dejavnostih profitnih kot neprofitnih organizacij. Crowdsourcing je lahko oblika kolektivne ustvarjalnosti in generator novih zamisli, pogosto pa si podjetja z njegovo pomočjo prizadevajo, da bi čim ceneje prišla do zamisli posameznikov množice, vključene v svetovni splet.

2.2 Mikrozgodovina in zgodovina vsakdanjega življenja

Mikrozgodovina je spoznavno orientirana zgodovinopisna smer, ki se je razvila v Italiji v 70. letih 20. stoletja kot korektiv makrozgodovinskih hipotez. S spremljanjem življenja običajnega posameznika ali majhnih skupin ljudi v različnih povezavah v skupnem prostoru (družini, vasi, četrti) razkriva realno zgodovinsko tkivo družbenega življenja. V tem pomenu je spoštljiva do ljudi in njihove realnosti in zanjo ni tem, ki bi bile premajhne ali nepomembne (Kramberger, 2009). In kot pravi Verginella (1995): »Mikrozgodovina poskuša odpravljati vtis nepomembnosti, zaradi katere je bil mali človek izpuščen iz zgodovine: v mirnem času peon na šahovnici političnih sil, v modernih vojnah topovska hrana, v političnem zgodovinopisju zajet v razredih in slojih itn.«

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja so nemški zgodovinarji razvili še podsmer zgodovine, imenovano »Alltagsgeschichte« ali zgodovina vsakdanjega življenja, za katero je še posebej značilen povratek k pripovedništvu in raziskovanje »od spodaj navzgor«. Zgodovina vsakdanjega življenja obravnava človeka kot takega; prodira v njegovo notranjost in duševnost, razkriva prepletanje materialne in duhovne kulture v njem, spoznava njegovo delovanje. Zanima jo, kako so se naši predniki prehranjevali in oblačili, kako so stanovali in se zabavali, zanima jo njegov vsakdanjik (Karun in Štular Sotošek, 2013).

Številni branilci tradicionalne globalne zgodovine so mikrozgodovini in kasneje zgodovini vsakdanjega življenja očitali provincialnost in beg v lokalno. Vendar Ginzburg (2010) nasprotno poudarja, da se lahko ravno v povprečnem in malo pomembnem posamezniku, ki je prav zaradi tega primeren za vzorec, podobno kot v mikrokozmosu, skrivajo značilnosti celotnega socialnega sloja v določenem zgodovinskem obdobju. Makrozgodovina velikih enot in epohalnih premikov, ki v

² Povzeto po Lah, 2012.

zavesti ljudi še danes velja za edino zgodovino nasploh, lahko osvetljuje le eno raven zgodovinske realnosti in nujno potrebuje dopolnitev svojega nasprotja, tj. mikrozagodovine.

3 VZPOSTAVITEV ALBUMA SLOVENIJE NA SPLETNEM PORTALU KAMRA

3.1 Namen in cilji projekta

S projektom Album Slovenije: osebni spomini 20. stoletja skušamo knjižnice spodbuditi prebivalce, da bi se aktivneje vključili v oblikovanje kulturne zgodovine svoje dežele. Načrt je ambiciozen; s prispevki uporabnikov ustvariti zakladnico osebnih spominov, ki bo skupno preteklost osvetljevala z različnih zornih kotov in se obenem stapljala v kolektivni spomin Slovenije.

S portalom Album Slovenije želimo doseči tri temeljne cilje:

1. pritegniti krajanke k aktivnejšemu sodelovanju v kulturnem in socialnem dogajanju lokalnih skupnosti;
2. s prispevki uporabnikov prispevati k obogatitvi kulturnega in zgodovinskega spomina Slovenije ter utrditvi pripadnosti in identitete njenih prebivalcev;
3. s pravočasno digitalizacijo in arhiviranjem obvarovati fotografije, pisma ter druge osebne dokumente pred nevarnostjo izgube, pozabe, poškodb in uničenja, zlasti po smrti lastnikov, da bi jih lahko ponudili bodočim rodovom kot pomemben dokument časa.

Nova digitalna zbirka osebnih spominov je obenem izjemna priložnost za popularizacijo portala Kamra in sodelujočih inštitucij ter za pridobivanje novih uporabnikov in zagovornikov knjižnic ter drugih kulturnih ustanov, ki se bodo pridružile projektu. Lokalni prebivalci so namreč tisti, katerim je zbirka prvenstveno namenjena. S prispevanjem svojega gradiva in zgodb postajajo soustvarjalci portala, soustvarjanje pa pomeni tudi pripadnost. Iz kroga ljudi, ki soustvarjajo zgodbe Kamre, se širi mreža njenih podpornikov, ki postopno vključuje tudi partnerje in podpornike na nivojih politike (Videc, 2013).

3.2 Ciljne skupine uporabnikov portala

Album Slovenije je digitalna zbirka informativnega, razvedrilnega in izobraževalnega značaja, namenjena najširšemu spektru uporabnikov. Šolarji preko zbirke odkrivajo preteklost svojega kraja, domačini iščejo znane obraze sokrajanov, starejši obujajo pozabljene spomine, turisti spoznavajo zgodovino prebivalcev obiskanega mesta ipd. Arhiv digitalnih objektov in pripadajočih zgodb je pomemben vir študij različnih strokovnih področij ter izvirno orodje poučevanja kulturne zgodovine in odgovornega spletnega ustvarjanja mladih.

Zbirka prispevkov uporabnikov je tudi močan povezovalni element posameznikov in inštitucij; z združevanjem osebnih spominov utrjuje pripadnost in identiteto slovenskih mest, države in naroda, z odkrivanjem zgodb in nudenjem pomoči odpira možnosti medgeneracijskega sodelovanja, skupni spomini utrjujejo vezi domovine s Slovenci v svetu. V institucionalnem smislu lahko povezuje knjižnice, izobraževalne in kulturne ustanove ter lokalno gospodarstvo v skupnih projektih

zbiranja spominov, pri razvoju bibliopedagoškega dela, izvajanju medgeneracijskega povezovanja ipd., ob sočasni promociji sodelujočih inštitucij.

3.3 Vsebina zbirke

Ob snovanju zbirke Albuma Slovenije smo izhajali iz opredeljenega namena in ciljev projekta. Vsebino smo opredelili s časovnega, geografskega in tipološkega vidika.

Z digitalnimi kopijami osebnih fotografij in drugih dokumentov, ujetih v pretežno črno-bele podobe dvajsetega stoletja, med njihovimi sprehodi po mestu, na delovnih mestih, ob svečanih priložnostih, pri domačih opravilih, v premnogih življenjskih odsevih album soustvarja fotokroniko slovenskih mest in njihovih zaledij, oživlja slike takratnega obdobja s kulturnega, političnega in gospodarskega vidika, zajema njihove krajske, arhitekturne, kulturne, socialne in umetniške značilnosti. Tisoče osebnih spominov se ob tem preliva v kolektivni spomin Slovenije ter postaja javno dobro, dostopno vsakomur, od koderkoli in kadarkoli.

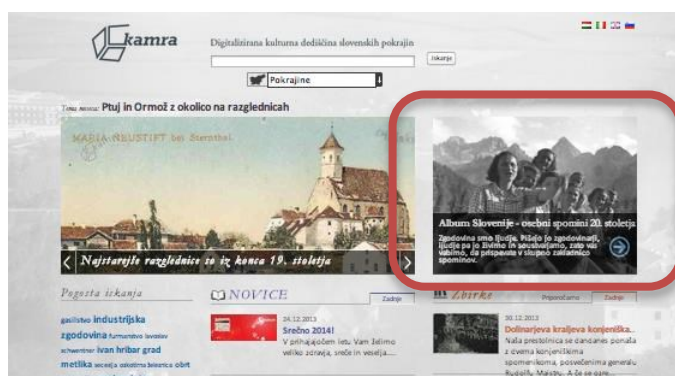
Zgornji časovni mejnik zbirke predstavlja leto 1981, ko se s pojavom prvega digitalnega fotoaparata pričena obdobje digitalne fotografije. Poudarek je na 20. stoletju, dramatično zaznamovanem s katastrofalnimi vojnami in ideološkimi spopadi, a tudi z novimi idejami, novo solidarnostjo in novimi oblikami sodelovanja. Slovenija se je v preteklem stoletju preoblikovala v samostojno državo s skoraj dvema milijonoma prebivalcev; tisoče zgodb, kulturnih, družbenih, političnih, urbanih, arhitekturnih in tehnoloških sprememb, osebnih in kolektivnih doživetij se je medtem prepletlo v nov obraz Slovenije enaindvajsetega stoletja.

Dvajseto stoletje je tudi obdobje, v katerem smo svoje osebne spomine najraje zaupali fotografijam. Že več kot stoletje so fotografije vodilni medij ohranjanja osebnih in kolektivnih spominov. Vsako gospodinjstvo »skriva« v družinskih albumih neprecenljivo spominsko vrednost, svetovni splet pa je idealna platforma za njihovo predstavitev (Giaccardi, 2002). Digitalne kopije fotografij so zato primarni gradnik zbirke Albuma Slovenije, pridružujejo se jim digitalne kopije pisem, dokumentov in drugih osebnih spominskih predmetov v obliki dokumenta, videa, slike ali zvoka. Pred njegovo oddajo ga uporabniki opremijo z metapodatkovnim opisom in z zgodbo, ki album obogati še za delček ustne dediščine.

Z geografskega vidika je zbirka omejena na gradivo, nastalo na območju Slovenije, zamejcev in Slovencev v svetu, skladno z njenim osnovnim ciljem spoznavanja preteklosti in utrjevanja lokalne in nacionalne identitete.

3.4 Umestitev, organizacija in funkcionalnosti zbirke

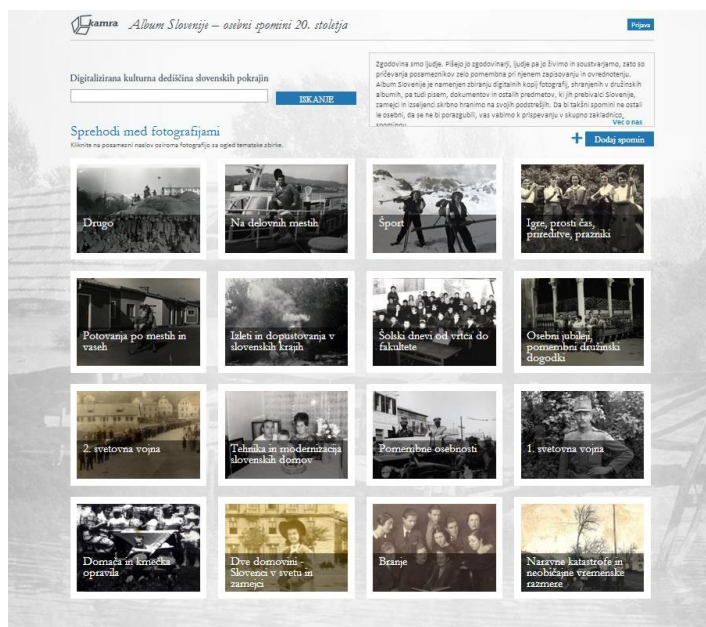
Album Slovenije smo snovali v okviru obstoječega domoznanskega spletnega portala Kamra, vendar ločeno od ostale zbirke ustanov, ki hranijo kulturno dediščino skladno s pravili stroke. Vzpostavili smo ga kot samostojno podzbirko z lastnim iskalnikom in modulom za dodajanje vsebin. Na sliki 2 vidimo, da je Album s portalom Kamra povezan preko vstopne točke na njegovi osnovni spletni strani in preko Kamrinega iskalnika, ki izvaja iskanje po obeh zbirkah (Kamre in Albuma Slovenije).

Slika 2: Vstopna točka v Album Slovenije (v rdečem okvirju) na spletni strani spletnega domoznanskega portala Kamra

Moduli Albuma Slovenije so (slika 3):

- razdelek »o zbirki«,
- osnovni iskalnik,
- brskalnik »Sprehodi med fotografijami«,
- obrazec za registracijo/prijavo uporabnikov,
- vmesnik za dodajanje vsebin »Dodaj spomin«.

Slika 3: Osnovna spletna stran Albuma Slovenije s pripadajočimi moduli

3.4.1 Uporabniki in uporabniška prijaznost zbirke

Tipični udeleženci današnjega spleta 2.0 so obenem uporabniki in ustvarjalci spletnih vsebin. Odlikuje jih visoka stopnja aktivnosti, a tudi neučakanost in želja po takojšnji zadovoljitvi spletnih zahtev z minimalno vloženim naporom (Handbook on cultural Web user interaction, 2008). V procesu snovanja Albuma Slovenije smo zato posebno pozornost posvetili uporabnikom, ki jim je bila z možnostjo dodajanja vsebin, njihovega komentiranja in oblikovanja novih tematskih zbirk zaupana aktivna vloga ustvarjalcev zbirke. Sledili smo standardom in priporočilom za oblikovanje spletnih vsebin, ob sočasnem upoštevanju namena in vsebine digitalne zbirke ter značilnosti in potreb predvidenih skupin uporabnikov. Zbirka zajema obdobje do leta 1981, zato smo pričakovali pomemben segment uporabnikov med odraslimi (nad štiridesetim letom starosti) in starejšimi prebivalci. Slednji so v povprečju računalniško manj veščji, pogosteje jih pestijo tudi vidne, slušne ali motorične težave. Težje procesirajo informacije in rešujejo probleme. Imajo počasnejši spomin (sprejemajo manj informacij naenkrat), počasneje se odzivajo (potrebujejo več časa) in se težje zberejo (zamotijo jih tudi irelevantne informacije) (Rosella, 2011). Starejši kot so uporabniki, bolj striktno je potrebno upoštevati spletne standarde W3C³ oz. WCAG 2.0⁴, narediti stran uporabnikom prijazno, domačo in v njene module vkomponirati načela preproste, enostavne uporabe⁵, da bi jim zagotovili spletno pot do ciljev z najmanjšim možnim trudom.

3.4.2 Dodajanje vsebin

Za Album Slovenije je posebej pomembna uporabniška prijaznost modula za samostojno dodajanje vsebin, ki z vnosi individualnih uporabnikov zagotavlja vsebinsko jedro in s tem obstoj zbirke. Pred vzpostavitvijo Albuma Slovenije smo Kamrin modul za dodajanje vsebin, namenjen strokovnemu kadru, evalvirali, da bi ugotovili njegovo primernost za širšo množico individualnih uporabnikov. Vnos vsebin v »klasično« Kamro temelji na sodobnem principu pripovedovanja zgodb, ki upošteva uporabniško izkušnjo. To pomeni, da je vsak multimedijски element mogoče uporabiti na različne načine (re-use) in z njihovim kombiniranjem in sestavljanjem graditi zgodbe. Vsak multimedijски element ali digitalno zbirko Kamre lahko opremimo z dodatnim komentarjem, ki dopolnjuje metapodatkovni opis (Karun, 2009). Podpis pogodbe s partnersko ustanovo in ustrezno usposabljanje njenih kadrov sta pogoj za pridobitev privilegija za vnos vsebin na Kamro. Vnašalce usposobijo regijski uredniki v

³ World Wide Web Consortium (W3C) je priznan mednarodni inštitut, ki v sodelovanju z javnostjo razvija smernice oz. standarde za vzpostavitev spletnih strani in aplikacij ter razvija orodja za ugotavljanje njihove ustreznosti. Več o spletnih standardih W3C glej <http://www.w3.org/>.

⁴ Smernice WCAG 2.0 (Web Content Accessibility Guidelines), ustvarjene leta 2008 pod okriljem organizacije W3C, vključujejo široko paleto priporočil za boljšo dostopnost spletnih vsebin. Upoštevanje smernic ob pripravi spletnih vsebin pomeni širiti njihovo dostopnost najširšemu krogu uporabnikov s posebnimi potrebami, tudi slepim, slabovidnim, gluhim in naglušnim osebam, nadalje osebam z učnimi in kognitivnimi težavami, osebam, preobčutljivim na svetlobo, gibalno oviranim osebam ter osebam z motnjami govora. Spletne vsebine z vgrajenimi smernicami so tudi na splošno uporabnejše vsem uporabnikom.

⁵ Več o tem glej Schneiderman, B. & Plaisant, C. (2010). *Designing the user interface : strategies for effective human-computer interaction*. Boston: Addison-Wesley; Stone, D. L., Jarrett, C., Woodroffe, M. & Minocha, S. (2005). *User interface design and evaluation*. Amsterdam: Morgan Kaufmann; Tamaro, A. M. & Salarelli, A. (2006). *La biblioteca digitale*. Milano: Editrice Bibliografica; Vilar, P., & Žumer, M. (2008). *Uporabniški vmesniki sistemov za poizvedovanje in uporabniška prijaznost*. *Knjižnica*, 52 (1), 41-61; Vilar, P. & Žumer, M. (2008). *Kako uporabniki različnih strok zaznavajo uporabniško prijaznost vmesnikov sistemov za poizvedovanje*. *Knjižnica*, 52 (2-3), 71-93.

vseh osrednjih območnih knjižnicah, ki nudijo tudi pomoč pri kreiranju vsebin. V pomoč vnašalcem je izdelan tudi priročnik s podrobnimi navodili in primeri vnosov.

Iz navedenega lahko povzamemo, da je Kamrin modul za dodajanje vsebin s svojo hierarhično strukturo zbirk zahteven in manj primeren za široko množico individualnih uporabnikov, zato smo zanje oblikovali enostavnejši modul za dodajanje vsebin, ki omogoča samostojno prispevanje gradiva na daljavo brez predhodnih izobraževanj. Novi modul albuma povzema Kamrin napredni koncept zgodbe, le da je ta usmerjen na posamezni multimedijski element, koncept zbirke pa izpuščen. Možna bo tudi oddaja gradiva v knjižnice in druge sodelujoče ustanove, kjer ga bo strokovno osebje po izvedeni digitalizaciji in vnosu v Album Slovenije vrnilo lastnikom. Slika 4 prikazuje modul, v katerega vstopi uporabnik ob oddaji vsebine.

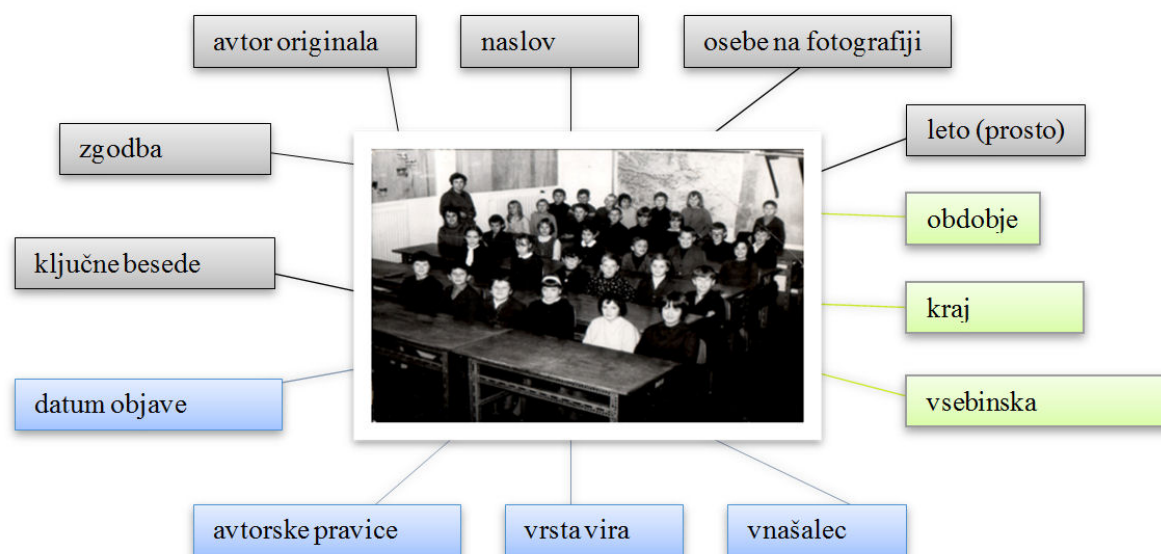
Slika 4: Uporabniški modul za dodajanje vsebin v Album Slovenije

Kot smo že zapisali, je gradivo, oddano v album, potrebno opremiti z metapodatkovnim opisom in zgodbo. Za metapodatkovni opis vsebin smo, podobno kot v klasični Kamri, uporabili mednarodno uveljavljeni standard Dublin Core⁶, vendar z občutno manjšim številom metapodatkovnih elementov. Zmanjšali smo jih s petindvajsetih na zgolj devet vnosnih polj⁷, od tega so tri polja kontrolirana in za uporabnika izbirna, le šest je namenjenih prostemu vnosu. Poleg naštetih elementov metapodatkovnega opisa se na uporabniški strani albuma samodejno izpišejo še štirje elementi, ki jih vnašalec v modulu za vnos vsebin ne vidi (ime vnašalca, datum

⁶ Dublin Core predstavlja skupni imenovalec vseh standardov, ki so v uporabi v knjižnicah, muzejih in arhivih, kar pomeni, da je mogoč prenos zapisov iz kateregakoli standardiziranega sistema. Poleg tega je dovolj enostaven, da ga lahko uporabljajo tudi tisti, ki nimajo specialnega znanja.

⁷ Število elementov metapodatkovnega opisa je v Albumu Slovenije bistveno nižji predvsem na račun izpuščenega koncepta zbirk.

objave, vrsta vnešenega vira in avtorske pravice). Metapodatkovni opis vsebuje torej vse elemente, ki jih prikazuje slika 5.

Legenda:

 polja s samodejnim vnosom

 izbirna polja

 polja s prostim vnosom

Slika 5: Elementi metapodatkovnega opisa, pomembni za opis multimedijskega elementa

Uspešnost samostojnega dodajanja vsebin zunanjih vnašalcev je pogojena z dobro uporabniško podporo. Predvsem pisanje zgodb terja od vnašalcev dodaten napor, ki se lahko kaj hitro prelevi v razlog nesodelovanja, zato smo jim z novim modulom ponudili preprosta in jedrnata navodila za vnos vsebin, vodeno oblikovanje zgodb v obliki kontekstnih vprašanj (npr. kdo je fotografijo posnel, ob kakšni priložnosti, zakaj je zanje pomembna ipd.), možnost predogleda vnesenih vsebin in jasno obrazložene pogoje prispevanja vsebin, ki jih morajo pred vsako oddajo gradiva potrditi. Na sliki 6 vidimo, kako je videti vnešena vsebina (fotografija z metapodatki).

Slika 6: Prispevek z multumedijskim elementom/fotografijo, metapodatkovnim opisom (na desni) in zgodbo (spodaj)

3.4.3 Avtorske pravice, pravica do varovanja zasebnosti in drugi pogoji objavljanja

Kamra se od ustanovitve dalje zavzema za spoštovanje človekovih pravic in z zakoni zagotovljenih pravic ter svoboščin. Z organizacijami, ki prispevajo svoje vsebine na portal, sklepa »Pogodbe o pogojih objavljanja na spletnem portalu Kamra«, s katerimi tudi njih zavezuje k spoštovanju omenjenih pravic.

Da bi Album obvarovali pred eno največjih nevarnosti participativnega spleta 2.0, tj. vnašanjem neverodostojnih, protipravnih in drugih neetičnih vsebin, smo Kamrino pogodbeno prakso urejanja pogojev objavljanja prenesli v Album Slovenije. Njeno klasično pogodbo s partnerskimi organizacijami smo nadomestili z »virtualnimi pogodbami«, namenjenimi individualnim uporabnikom, vanje pa smo vključili pravila varovanja osebnih podatkov ter etična in avtorskopravna pravila, ki jih morajo uporabniki potrditi pred oddajo prispevkov.

Prispevanje gradiva in komentarjev v Album Slovenije smo omogočili le registriranim uporabnikom. Z registracijo uporabniki potrjujejo, da so seznanjeni s pogoji uporabe in da z njimi soglašajo. Enako storijo ob vsaki objavi gradiva. S sprejemom objavljenih pogojev jamčijo, da gradivo, ki ga prispevajo v album, ni avtorskopravno zaščiteno, da imajo avtorske pravice nad tem gradivom ali da imajo pooblastilo imetnika avtorskih pravic za objavo gradiva. Prav tako jamčijo, da so za objavo pridobili dovoljenje morebitnih oseb na fotografijah. Uporabniški prispevki niso objavljeni v trenutku njihove oddaje. Predhodno se v regijskih uredništvih preverja njihova primernost, tako kot v klasični Kamri.

Tehnologija spleta 2.0 omogoča distribucijo in ustvarjanje novih, izvedenih in kolektivnih del na globalnem nivoju, na decentraliziran način in z relativno nizkimi stroški, kar predstavlja priložnost za enormno in neprecedenčno stimulacijo ustvarjalnosti in produkcijo znanja. Avtorske pravice (ang. copyright), klasična pravna regulativa za zaščito intelektualne lastnine, vezana pretežno na individualne stvaritve in pravice kopiranja v svetu tiska, predstavljajo takšnim oblikam produkcije

in distribuciji znanja resno oviro (Freda, 2010), zato jih portal Kamra nadomešča s sistemom licenc Creative Commons (CC)⁸. Vsa avtorska dela, ki jih uporabniki prispevajo v Album Slovenije, so dostopna tretjim osebam pod pogoji licence Creative commons CC BY-NC: priznanje avtorstva, nekomercialno. To pomeni, da uporabniki z objavo vsebin v Albumu Slovenije nepreklicno podeljujejo tretjim osebam pravico do nekomercialne uporabe objavljenih del (reproduciranja, distribuiranja, dajanja v najem, javne priobčitve in predelave), pod pogojem, da navedejo vir in imetnika avtorskih pravic. Drugače je z metapodatki, ki jih uporabniki prispevajo v Album Slovenije. Ti so na voljo pod pogoji licence Creative commons CC0. To pomeni, da uporabniki nepreklicno podeljujejo tretjim osebam pravico, da svobodno uporabljajo metapodatke brez kakršnih koli omejitev.

V Album Slovenije uporabniki ne prispevajo le svojih vsebin, temveč tudi svoje izkušnje in poglede na že objavljene vsebine. Njihovi komentarji so, za razliko od vnešenih zgodb, objavljeni že v trenutku njihovega vnosa, brez predhodne kontrole regijskih urednikov. Spremlja jih gumb za prijavo neprimerne vsebine, ki omogoča prijavo spornih komentarjev z enim klikom. Uredništvo Albuma Slovenije si pridržuje pravico do odstranitve prijavljenega in ostalega zapisanega besedila, ki presega okvir uredniških standardov, zlasti če vsebuje neresnično, oglaševalsko, rasistično, nacionalistično, hujskaško, nasilno, pornografsko, žaljivo ali podobno nezakonito vsebino.

3.4.4 Iskanje, prikaz in deljenje vsebin

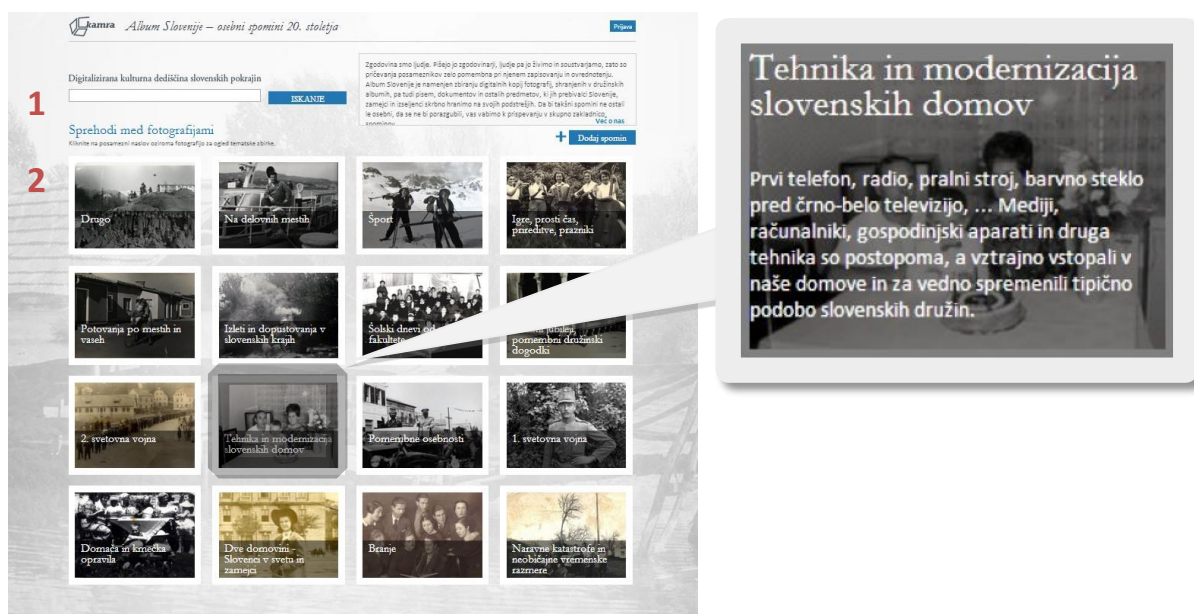
Ob snovanju uporabniškega vmesnika Albuma Slovenije smo skušali iskalnik prilagoditi različnim potrebam in značilnostim predvidenih uporabnikov.

Obiskovalcem portala, ki še nimajo jasno izražene iskalne zahteve, smo ponudili brskanje po tematskih podskupinah slik. Pomenljivo poimenovanje brskalnika »Sprehodi med fotografijami« in njegova osrednja lokacija vabita naključne obiskovalce k listanju albuma. Brskalnik, urejen po tematskih kategorijah, ponuja uporabnikom takojšen in celovit vpogled v vsebino zbirke, brez oblikovanja iskalne zahteve. Tematska ureditev brskalnika uporabniku sugerira vsebine, primerne za objavo na portalu, in ga posredno vabi k aktivni udeležbi.

Poleg brskanja smo uporabnikom ponudili možnost enostavnega, t. i. hitrega iskanja preko enega iskalnega okna (slika 7). Vpis iskalne zahteve sproži iskanje po celotnem naboru metapodatkov.

Uporabniku je seveda dovoljeno zanemariti velike začetnice in šumnike, kvaliteta poizvedbe je tako večja.

⁸ *Creative Commons ustvarjalcem ponuja vnaprej pripravljene licence, s katerimi jasno določijo dovoljene in nedovoljene uporabe svojih del, tako da lahko dela svobodneje krožijo med uporabniki. Označevanje avtorskih del z licenco Creative Commons (CC) ne pomeni, da se avtor odreka avtorskim pravicam. Pomeni samo, da ponuja svoje delo v uporabo vsem in le pod določenimi pogoji.*

Slika 7: Iskalnik (1) in brskalnik (2) Albuma Slovenije. Pomik miške nad izbrano tematsko kategorijo brskalnika ponudi uporabniku podrobnejšo razlago vsebine, klik miške pa vstop vanjo

Za boljšo orientacijo se uporabniku po izvedenem iskanju poleg zadetkov samodejno izpiše uporabljeni iskalni niz. Rezultate iskanja se lahko nadalje oži po štirih atributih: po krajih (kje), vsebinskih kategorijah (kaj), času (kdaj) in vnašalcih (kdo).

Objavljene vsebine je možno komentirati in enostavno deliti preko družbenih omrežij Facebook, Twitter in Google +, s sekundarnim multiplikativnim učinkom promocije portala in sodelujočih inštitucij.

SKLEP

Spletnih predstavitev domoznanskih vsebin je v slovenskem prostoru veliko, med najuspešnejšimi je domoznanski spletni portal Kamra. Uspeh mu je bil položen že v zibelko, saj so bile ob njegovi vzpostavitvi leta 2008 upošteevane vse do tedaj znane razvojne smernice, tako glede vsebinskega koncepta povezovanja vsebin v zgodbe kot razvojnega okolja HGI framework. Od tedaj se je svet informacijskih tehnologij že močno spremenil. Inovativne spletne tehnologije ponujajo organizacijam priložnosti organiziranja novih dejavnosti in vzpostavljanja novih oblik komuniciranja in interakcij z uporabniki, zato se je moral tudi portal Kamra prilagoditi tem spremembam.

Današnji uporabnik spleta je vse bolj ustvarjalec in uporabnik hkrati; spletne kulturne dobrine ne le uporablja, pač pa tudi ustvarja, predeluje in deli. V družbenih omrežjih že nekaj let potekajo živahne izmenjave, tudi domoznanskih vsebin, ki potrjujejo zanimanje Slovencev za zgodovino domačega kraja. Skladno s filozofijo spleta 2.0 smo zato portalu Kamra dodali nov virtualni prostor, v katerem obiskovalci ne le najdejo domoznanske zgodbe, ki jih zanimajo, temveč imajo tudi možnost aktivnega sooblikovanja njenih vsebin.

Ugotovili smo, da spremlja današnje uporabnike poleg že omenjene visoke spletne aktivnosti tudi neučakanost in želja po takojšnji zadovoljitvi spletnih zahtev

ob minimalno vloženem naporu. V procesu snovanja Albuma Slovenje smo zato ključno pozornost posvetili uporabnikom. Kot bistveno smo identificirali uporabniško prijaznost modula za samostojno dodajanje vsebin, ki z vnosi individualnih uporabnikov zagotavlja vsebinsko jedro in obstoj zbirke. Pri načrtovanju vmesnika smo nato sledili namenu in vsebini digitalne zbirke ter značilnostim in potrebam predvidenih skupin uporabnikov, ob upoštevanju standardov in najnovejših priporočil za oblikovanje spletnih vsebin.

VIRI IN LITERATURA

- Bjornebon, L. (2010). Behavioural traces and indirect user-to-user mediation in the participatory library. V *ISSOME 2011* (str. 151-166). Pridobljeno 7. 11. 2013 s spletne strani: <http://istohuvila.eu/files/ISSOME2011-proceedings.pdf>.
- Bonacasa, N. (2011). Il museo online. Nuove prospettive per la museologia. *Digitalia. Rivista digitale dei beni culturali*, (1). Pridobljeno 10. 9. 2013 s spletne strani: http://www.unipa.it/oadi/digitalia/01_bonacasa.pdf.
- Freda, V. (2010). *La tecnologia »2.0« in biblioteca: operazione di marketing o innovazione di servizi?* Pridobljeno 4. 11. 2013 s spletne strani: http://www.vincenzofreda.it/primoLivello/chi_sono/saggi/Tecnologia_2.0_in_biblioteca.pdf.
- Giaccardi, E. (2002). Memoria e territorio: nuove forme di museo virtuale. V *FIZZ: oltre il marketing*. Pridobljeno 7.7.2013 s spletne strani http://www.fizz.it/home/sites/default/files/allegati/articoli/pdf_articoli_completi/2002giaccardi_0.pdf.
- Ginzburg, C. (2010). *Sir in črvi: svet nekega mlinarja iz 16. stoletja*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- *Handbook on cultural Web user interaction* (2008). MINERVA EC Working Group "Quality, Accessibility and Usability". Pridobljeno 4. 8. 2013 s spletne strani: <http://www.minervaeurope.org/publications/handbookwebusers.htm>.
- *Javnomnenjska telefonska raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic: poročilo* (2011). Maribor: Interstat. Pridobljeno 11. 8. 2013 s spletne strani: <http://zdruzenje-knjiznic.si/media/website/javnomnenjska-raziskava-med-clani-uporabniki-in-neuporabniki-splosnih-knjiznic-v-sloveniji/ZDRU%C5%BDENJE-SPLO%C5%A0NIH-KNJJI%C5%BDNIC-poro%C4%8Dilo-raziskave-29-09-2011.pdf>.
- *KAMRA - domoznanski regijski portal. Načrt dela za leto 2012* (2011). Celje: Osrednja knjižnica Celje. (Interno gradivo).
- Karun, B. (2005). Virtualni regijski pomnilnik KAMRA. V S. Tovšak (ur.), *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja : zbornik referatov dopolnilnega izobraževanja s področja arhivistike, dokumentalistike in informatike Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja Radenci, 6.-8. april 2005*, (str. 469-479). Maribor: Pokrajinski arhiv.
- Karun, B. (2009). *Regijski portal KAMRA: analiza stanja*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Karun, B. in Štular Sotošek, K. (2013). Zbogom, orožje. Dobrodošli, spomini: dogodki zbiranja spominov na 1. svetovno vojno. V N. Gostenčnik (ur.), *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja : arhivi in ustvarjalci gradiva : stanje in perspektive : zbornik mednarodne konference, Radenci, 10.-12. april 2013*, (str. 265-273). Maribor: Pokrajinski arhiv = Regional Archives.
- Kramberger, T. (2009). *Memorija in spomin : zgodovinska antropologija kanonizirane recepcije: (študija primera revije Modra ptica. Bartol z Vidmarjem)*. Doktorska disertacija. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije. Pridobljeno 24. 10. 2013 s spletne strani: <http://share.upr.si/fhs/PUBLIC/doktorske/Kramberger-Taja.pdf>.
- Lah, S. (2012). *Družbeni mediji kot orodje trženjskega komuniciranja neprofitnih organizacij: primer Kiva.org: magistrsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta. Pridobljeno 29. 10. 2013 s spletne strani: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/lah4492.pdf>.

- Rosella, V. (2011). *Il design delle interfacce per gli utenti, usabilità e accessibilità*. Pridobljeno 9. 8. 2013 s spletne strani: <http://www.yumpu.com/it/document/view/4484499/il-design-delleinterfacce-per-gli-utenti-usabilita-e-richdesign>.
- Verginella, M. (1995). Od Crocejevih nečakov do mikrozgodovine: spremna beseda. V Levi, G., *Nematerialna dediščina. Življenjska pot piemontskega eksorcista iz XVII. stoletja* (str. 215-231). Ljubljana: ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Videc, A. (2013). Razvoj regijskega portala KAMRA in njegove možnosti za pridobivanje zagovornikov = Development of the regional portal KAMRA and its possibilities for gaining advocates. V *Knjižničarski izzivi: vizija, strategija, taktika: 2003-2013-2023: zbornik referatov = Challenges in librarianship: vision, strategy, tactics: 2003-2013-2023: proceedings* (str. 231-246). Laško: Kongres Zveze bibliotekarskih društev Slovenije.
- *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0* (2008). Pridobljeno 12. 10. 2013 s spletne strani: <http://www.w3.org/TR/2008/REC-WCAG20-20081211/>.
- Zakon o knjižničarstvu (2001). *Uradni list RS*, št. 87.

SUMMARY

Luana MALEC*

ALBUM OF SLOVENIA: PERSONAL MEMORIES OF THE 20TH CENTURY

In the Slovenian space there are a lot of web presentations of homeland content. Among the most successful is the web portal Kamra. Its specialty is telling stories and complementing digitalized local contents with a time and space dimension and describing their context. When implementing the portal in the 2008, all development guidelines were taken into consideration, regarding the concept of bonding different contents into stories and also the HGI framework. The development of innovative web technologies offers many opportunities for organizing new activities and discover new ways for interacting with users. That is why the portal Kamra has to be constantly prepared to adapt to changes.

The modern user of the web 2.0 is a creator and a user at the same time. He does not only use the internet goods, but also creates, processes and shares them. There are lively exchanges going on in the social networks that confirm the interest of the Slovenes for the history of their hometown. According with the philosophy of the web 2.0, we added a new virtual space to the portal Kamra, called »Album of Slovenia: personal memories of the 20th century«. In this album the visitors can not only find the stories they are interested in, but can also lively participate and shape its content. Kamra`s new virtual space was designed apart from other institutions that keep cultural heritage in accordance with the rules of the profession.

The primary purpose of the collection is to revive the images of the last century with the cultural, political and economic point of view and to include architectural, cultural, social and artistic characteristics of towns in that period. The album is also an excellent opportunity for popularization, attracting new users and supporters of public libraries. Additionally to the new collection and the new interface, this article also presents ways of acquiring new content and the

* Luana Malec, independent librarian, Central Library of Srečko Vilhar Koper, Trg Brolo 1, 6000 Koper, Slovenia, contact: luana.malec@kp.sik.si.

highlighted specifics that were necessary to take into account when designing such module.

Today`s web users are defined by a high web activity accompanied by impatience and the desire for immediate gratification of web requests with minimal effort invested. That is why, in the process of designing The Album of Slovenia, we focused on the users. The most important thing for the Album of Slovenia is the user friendly interface that allows independent adding of content. In the process of creating the interface we followed the purpose and the content of the digital collection and also the characteristics and needs of intended groups of users and at the same time we considered standards and recommendations for web design.